

MARIN ZANINOVIĆ

**ARHEOLOG ANTE GLAVIČIĆ – MOJ DRAGI
PRIJATELJ I KOLEGA**
Malo sjećanje na zajedništvo u jednom složenom vremenu

Marin Zaninović
Aleja pomoraca 5
HR 10020 Zagreb

UDK: 902-05 Glavičić, A.
Izlaganje sa znanstvenog skupa
Ur.: 2013-04-10

Ovaj je tekst osobno sjećanje na dragog čovjeka i kolegu, čije sam dragocjeno prijateljstvo imao čitavoga našega ljudskoga i profesionalnog djelovanja, od studentskih dana do njegova preranog odlaska. Živjeli smo u burnim vremenima i morali smo mnogošta izdržati. Nama, povjesničarima, jasno je da su sva vremena burna, ali naše je razdoblje ipak bilo posebno s tolikim ratovima, revolucijama i diktaturama svih vrsta, čemu smo svjedočili i puno toga osobno trpjeli i podnosili. Nešto od toga sam želio podvući kao prijatelj, koji je s Antom proveo tolike zajedničke godine. Zahvalan sam mu za sve što mi je dao kao sjajan čovjek i prijatelj na našem zajedničkom putu, koji je on prerano, ali ipak na svoj način uspješno završio. Tome je dokaz i ovaj svezak *Senjskog zbornika* koji je on pokrenuo, kao i toliki dragi pojedinci koji su mu posvetili svoje tekstove. I ovi moji skromni redci su samo djelić tolikih uspomena na samozatajnog i velikog čovjeka, koji je toliko zadužio svoju voljenu Domovinu, njezinu znanost i kulturu. Hvala mu za sve!

Ključne riječi: Ante Glavičić, Senj, arheologija, profesori, Zagreb, Filozofski fakultet

Prvi put smo se sreli u jesen 1950., dakle sredinom dvadesetog stoljeća, nakon velikog rata, patnji i teških iskušenja za naš narod, pa i nas samih. Bilo je to u Arheološkom muzeju u Zagrebu na lijepom Zrinjevcu, gdje je bilo sjedište

Odsjeka za arheologiju i našeg seminaru. Tekao je mjesec listopad, a mi upisani na arheologiju kao jednopredmetni studij s radoznalošću smo čekali prva predavanja. Bijasmo praktički vršnjaci (Ante rođen 1931., a ja 1930.). On iz stare senjske obitelji, a ja iz hvarske, pa smo se odmah našli. Bilo mi je drago što sam dobio kao kolegu jednog pravog Senjanina, čovjeka s mora kao i ja, iz starog središta hrvatske povijesti i kulture. Šenou sam čitao već kao dječak, i taj sam grad gledao kroz njegovo klasično djelo *Čuvaj se senjske ruke*, kao i druge tekstove do kojih sam došao, a čitao sam mnogo, jer u našem dječastvu i mladosti nije bilo TV i drugih elektronskih naprava, koje nas danas povezuju u globalnu cjelinu. I eto, moj Senjanin Ante bio mi je od prve blizak svojom srdačnošću i prijateljskom prisnošću, koju smo obojica osjetili i očuvali je čitavoga našega zajedničkoga profesionalnoga i ljudskog življenja.

Naviru mnoga sjećanja na našeg Antu, jednoga od nekolicine dragih životnih prijatelja i suputnika u struci, pa sa sjetom, toplinom u srcu i mislima na nj pišem ove retke. Uvijek je bilo istinsko zadovoljstvo sresti ga i izmijeniti misli kao da se nikad i nismo rastajali. Nažalost, kao i mnogi vrijedni pojedinci, prerano nas je napustio, jer ljudi njegove sposobnosti i tolikih znanstvenih i radnih postignuća ostavljaju za sobom prazninu koju je teško ispuniti. Prirodno je da sam naglašeno osoban u ovim svojim sjećanjima, jer pišem o prijatelju i kolegi, dragom čovjeku s kojim sam bio povezan tisućama niti, a sada sjećanja.

Zahvalan sam kolegici prof. Blaženki Ljubović na pozivu za sudjelovanje u ovome hommage-u nezaboravnom Anti. Star sam, i pomalo umoran čovjek (83 godine) od svega što smo proživjeli, srećom mozak mi još uvijek radi kao onda kada sam sreo moga dragog Senjanina.

Moram ispričati zgodu koju smo zajedno doživjeli u jednom od prvih posjeta našem seminaru jesenskog listopadskog jutra spomenute godine. Sreli smo kustosicu antičke zbirke u Muzeju kolegicu Ivicu Degmedžić. Bio je to naš prvi susret s ovom pametnom, ali pomalo osebujnom osobom. Bili smo, koliko se sjećam, zajedno Ante i ja, te kolege Paško Paić, Veljko Paškvalin i Božidar Čečuk, sve mladi i nadobudni studenti s juga, puni iščekivanja zbog ulaženja u nove okolnosti našeg života. Nažalost, sada su svi pokojnici i ja sam ostao posljednji od naraštaja. E, onda nas, ova poštovana dama zatekne svojevrsnim šokantnim pitanjem: "Što ste vi ovako zdravi momci došli na ovaj nestvarni studij?" Upotrijebila je doduše jedan teži termin za studij, pa ga ne ću spominjati radi njezine uspomene. Možete misliti kako smo se osjećali onako mladi i poletni puni znatiželjnog iščekivanja, a sada ovako zatečeni pitanjem u jednoj otmjenoj elitnoj građevini na zagrebačkom Zrinjercu i ovakvim dočekom u jednom od prvih jutarnjih susreta s prostorijama našeg studija.

Poslije, kada smo je bolje upoznali, nismo se više čudili, jer je uvijek bila takva na svoj način. Bog joj dao pokoj! Bila je inače vrijedna profesorica grčkog i latinskog jezika i arheologije, znala je puno o antici i struci, ali nažalost malo je napisala, a ono što je objavila je dobro. Šteta tolika znanja i njezinih godina. Često smo je susretali u muzejskim hodnicima, znala je galamiti i svađati se, takva joj je bila narav. S našim studijama nije imala veze, ali smo je znali upitati za pojedine obavijesti, jer je dobro poznavala našu struku i bogatu muzejsku knjižnicu.

Naš je Seminar bio na elitnom dijelu zagrebačkog trga i parka Zrinjevac 19, u lijepoj palači koja ga i danas krasi. Sagrađili su je u 19. st. velikaši Vranjicani podrijetlom iz Staroga Grada na otoku Hvaru, odakle su se doselili u Karlovac tridesetih godina 19. st., gdje se Ambroz obogatio trgovinom drvom i žitom, kao i njegova braća, koja su bili brodari i trgovci u Senju, Rijeci i Karlovcu. Ambroz je bio narodnjak i pripadnik ilirskog pokreta, djelatno je živio u zbivanjima svoga vremena i surađivao s Gajem i Kukuljevićem. Bio je predsjednik Matice ilirske (hrvatske) od 1851 do 1858. Kad smo već kod našeg Senjanina Ante, spomenimo da je Ambroz bio predstavnik Senja u Hrvatskom saboru 1848. te ponovno 1861. Ova je lijepa palača iznutra obložena talijanskim i drugim mramorima, sa štukaturama na stropovima u elegantnim prostorijama, koje gledaju na Zrinjevac. Nije čudo da su je Nijemci zaposjeli kao sjedište svoga mjesnog zapovjedništva (Ortskommandantur) za vrijeme rata. Nakon 1946. u nju su preseljene dragocjene arheološke zbirke koje su se nalazile u palači Hrvatske akademije, te je izložena građa dobila lijepi novi smještaj, iako ne baš muzeološki podesan, ali bio je to veliki korak za naš Muzej nakon tolikih godina. Podsjetit ću da je iz ove zgrade po zadatku upućena u Senj spomenuta I. Degmedžić, koja je 1949. i 1950. nadgledala dio zaštitnih istraživanja oko bombama oštećene Katedrale i o tome napisala izvješće u *Vjesniku za arheologiju i historiju dalmatinsku* (sv. 53, Split, 1950-51, str. 251-262) jer je zagrebački muzej obnovio svoju publikaciju *Vjesnik...* tek 1958. godine nakon posljednjeg sveska izdanog 1942. godine.

Na drugom katu palače Vranjicani uveo nas je u arheologiju svojim prvim predavanjima, tada časna starina prof. Viktor Hoffiller (1877.-1954.), bečki student i nasljednik Josipa Brunšmida na ravnateljstvu Muzeja. Zaslužni arheolog, čuveni numizmatičar i epigrafičar, Hoffiller nas je uvodio u klasičnu antiku Sredozemlja, Grčke i Italije. Gledali smo slike s velikih austrijskih staklenih dijapozitiva, koje je on lijepo tumačio svojim iznimnim znanjem i iskustvom. Napustio nas je nakon dvije godine: otišao u mirovinu i ubrzo preminuo. Nas šestero njegovih studenata ponijeli smo lijes do groba na

Mirogoju. Odsjek je inače formalno vodio prof. Grga Novak, priznati povjesničar i arheolog poznat po svojim otkrićima jadranskog neolitika na otoku Hvaru u Grabčevoj špilji i drugdje. On je prije toga bio i rektor Zagrebačkog sveučilišta. Njegova predavanja iz povijesti staroga vijeka slušali smo u prizemnoj dvorani sveučilišne zgrade na Kazališnom trgu, gdje je bilo više odsjeka Filozofskog fakulteta s Rektoratom u prizemlju, gdje je i danas, a na prvom je katu bio Pravni fakultet. Na drugom je katu bila čuvena dvorana X (10) u kojoj smo slušali predavanja prof. Josipa Hamma iz staroslavenskog jezika i glagoljice, koju smo tada učili i u njega polagali. Bio je vrstan slavist i filolog, koji je kasnije pozvan na katedru slavistike u Beču. U istoj smo dvorani slušali i pedagogiju, a marksizam i predvojničku obuku (jako dosadno i suvišno i jedno i drugo, ali veoma obvezatno, pogotovo predvojnička obuka kada se danas sjetim koliko smo vremena utrošili na tu glupost, još uvijek me drži muka od tih sjećanja). Dvorana X (10) igrala je značajnu ulogu u našem studentskom životu jer je bila mjesto održavanja, u pravilu večernjih, onovremenih ideoloških sastanaka, gdje se brusila onovremena partijska politika na ne baš europski način.

Vuku me sjećanja i želim nešto reći o ozračju u kojem smo studirali i živjeli Ante i ja i drugi studenti, što je određivalo naš život na sve načine. Možda će neki mlađi kolega ovo pročitati i dobiti uvid u to davno vrijeme. Bilo je to teško vrijeme radikalnog komunističkog totalitarizma, koja teško može shvatiti i razumjeti onaj koji to nije proživio. Bile su prošle tek dvije godine od raskida Josipa Broza Tita s njegovim bivšim šefom i učiteljem Josifom Visarionovičem Staljinom i Sovjetskim Savezom, kojem je Staljin bio neprikosnoveni diktator. Broz je kao Staljinov pouzdanik postavljen na čelo Jugoslavenske komunističke partije 1937. Bio je agent NKVD-a (Narodni Komisarijat Vnutrennih Del) i službenik Kominterne (Komunističeskaja internacionala) i kao takav je za svoga boravka u hotelu *Lux* u Moskvi svojim izmišljenim optužbama otpremio u smrt, u sibirsku logorsku pustoš, gotovo sve svoje hrvatske i druge partijske drugove, ako su mu bili mogući konkurenti. Bili su to sve više-manje pošteni ljudi, idealisti koji su vjerovali, kako se to kasnije tragično pokazalo u neko bolje utopijsko društvo i pravedniji svijet. Dobro je znao da će ga njegov bivši šef nastojati likvidirati, te je okrenuo ploču i sa svojom vrhuškom Rankovićem (Ozna), Kidričem, Kardeljem, Bakarićem i drugima, počeo dokazivati da je veći staljinista od Staljina, što je svojom lukavom politikom više-manje i ostao do kraja svoga života. Sve ono što su članovi Komunističke partije Jugoslavije učili, a posebno od 1941. godine pa dalje više nije ništa vrijedilo, jer su Staljinova država, partija i njegova tajna policija postale najveći neprijatelj

Titovoj vlasti. Stoga su on i njegovi glavni suradnici u Politbirou svoju zemlju natjerali na stupidne boljševičke eksperimente, presađujući i nakon ovoga raskida tragične sovjetske metode boljševičke kolektivizacije sela i seljaka. U tzv. *Seljačkim radnim zadrugama* nasilno su kopirali sovjetske kolhoze i uveli tzv. otkup od seljaka, ustvari prisilno nametanje davanja prehrambenih i drugih proizvoda, koji su trebali osigurati prehranu proletarijatu u gradu, što su ga također nasilno stvarali i čiji su stanovnici trpjeli opću nestašicu zbog ovih eksperimenata od kojih su patili svi stanovnici. Jedan je partijski dio kao i uvijek bio privilegiran i nabavljao potrebno u tzv. *diplomatskim magazinima*, a svi ostali su bili reducirani na dobivanje tzv. *točkica* s kojima se nabavljalo ograničene količine živežnih namirnica i ostalog. Čitava je zemlja 1945. postala veliki svojevrsni logor s čvrsto zatvorenim granicama prema *trulom Zapadu*, a nad svime je bdjela sveprisutna politička tajna policija, koju je Broz prema ruskom uzoru dekretom osnovao na Visu u lipnju 1944. To je bila zloglasna OZNA (Organizacija zaštite naroda), koja je nekoliko godina kasnije preimenovana u UDBU (Upravu državne bezbednosti). Najgori su račun platili svi klasni neprijatelji koje je Partija klasificirala kao ideološki nepoćudne: gotovo svi seljaci, sumnjivi građani i cjelokupno svećenstvo, koje su taj žig nosili za čitavo trajanje komunističkog sustava, sve do 1990., a u nekim su glavama to i danas.

Najstrašnji spomenik Brozova organiziranog nasilja bio je i ostao zloglasni Goli otok (oko 15 km južno od Senja), koji je bio kombinacija boljševičkog i nacističkog logorskog sustava. Svi oni koji se nisu snašli ili shvatili što se dogodilo, jer im se sve okrenulo naglavačke, kada je dotadašnje božanstvo Staljin popljuvano, ako su na partijskom sastanku nešto rekli izvan službene linije ili negdje drugdje, završili su na ovome otoku, ogoljelom i kamenitom u stravičnim uvjetima fizičkog i psihološkog mučenja i *preodgajanja*. Ovo je uistinu najmračniji spomenik iz šarene karijere jednog diktatora, koji je odlučivao neprikosnovenom o svemu što se u zemlji radilo i događalo. Prema procjenama ljudi koji su to proučavali tamo je završilo preko 30000 ljudi, a koliko ih je ondje trajno ostalo i od mučenja umrlo ne znamo ni do danas, ili ne želimo utvrditi. Mi smo kao mladi ljudi bili o tome jedva nešto naučili, jer se to mjesto nije smjelo ni spominjati, a kamoli o tome govoriti. Oni koji su preživjeli morali su potpisati da će o tome šutjeti, ako bi to prekršili brzo bi ih vratili natrag. Tamo su završili i neki moji Hvarani i ostali zauvijek, samo zato što su nešto krivo rekli ili mislili.

Napisao sam da je čitava zemlja bila kao veliki logor, jer je povijesna činjenica da je granica bila čvrsto zatvorena za sve stanovnike. Samo su

rijetki privilegirani pojedinci mogli prijeći preko nje, članovi partije i poneki sportaš, od kojih se neki ne bi više vratili (i onda ih se nije smjelo spominjati). OZNA je imala svoje špijune u svim sredinama uz potpunu kontrolu. To su bili dobro plaćeni ljudi, a neki bili i prisiljeni raznim ucjenama. Osobno sam imao par susreta s ovom službom, i to već na prvoj godini studija, pa još jednom u Hvaru na mojoj trećoj godini. Jednom sam, naime, u našim nevezanim razgovorima u seminarima bez ikakve zle namjere spomenuo, da je šteta što vrlo dobra *Hrvatska enciklopedija* nije nastavila izlaženjem u novoj Jugoslaviji, jer se počela tiskati u bivšoj kraljevini s prvim sveskom koji je objavljen u veljači 1941., a u Nezavisnoj državi Hrvatskoj je samo nastavila s izlaženjem. Rekao sam to u dobroj namjeri jer smo iz tih svezaka učili članke o arheologiji i povijesti. Posebno su to bili izvrsni opsežni članci prof. G. Novaka o antici i o starom Egiptu i egejskoj kretska-mikenskoj kulturi. Novih inozemnih izdanja kod nas nije bilo jer su, zbog opće ideološke i policijske kontrole svega sa Zapada bile kako se vidi opasne i ove knjige. Stizalo je ponešto iz SSSR-a i njegovih istočnih kolonija, ali i to je prestalo nakon Rezolucije Informbiroa 1948. Nama je posebno zanimljiv bio peti svezak ove *Enciklopedije* sa slovom E u kojem su bili spomenuti članci o Egiptu, Egeju i dr. Izašao je iz tiska negdje krajem travnja ili početkom svibnja 1945., dakle upravo uoči tzv. *oslobođenja*. Malo je primjeraka uspjelo izaći iz tiskare jer su novodošli ideološki osloboditelji čitavu nakladu otpremili u mlin za papir. Nacisti su poznati po tome da su palili knjige, a ovi naši su ih mljeli i palili tako da je ovaj posljednji svezak i danas teško naći. Kao ljubitelj knjiga, od dana kada sam naučio čitati, u mome sam dječastvu bio užasnut uništavanjem čitavih knjižnica u mome gradu, gdje su u jesen 1943. uništene knjižnice Seljačke sloge, stranke HSS-a, Sokolska knjižnica i knjižnica Velikog križarskog bratstva. Dodajmo tome i veliku knjižnicu u vili austrijskih ferijalaca. Sjećam se svezaka Goetheovih sabranih djela uvezanih u kožu razbacanih po podu opljačkane vile s drugim brojnim njemačkim knjigama. Nas četvorica prijatelja (dječaka od 12, 13 godina) ušli smo u studenom 1943. u tu otvorenu i opljačkanu vilu i gledali sve te lijepe knjige. Bojali smo se uzeti ih da nas ne bi stoga zatvorili. Bili smo tih ratnih godina učili njemački i znali smo vrijednost tih knjiga koje su, kako su mi rekli, sve bile bačene u more jer su bile njemačke. Tako su 1945. uništavane knjige u brojnim mjestima, a posebno po zagorskim dvorcima. I naša je arheološka knjižnica doživjela ideološko čišćenje, i iz nje je odstranjen priličan broj *nepoćudnih* hrvatskih i njemačkih knjiga. Bilo je to ludo vrijeme mržnje i uništavanja, kada su stradale stotine tisuća nevinih ljudi strijeljanih ili bacanih

u jame (u mene na otoku Hvaru od partizanske ruke njih 86, prema službenom popisu iz 1946. što ga nisu stigli uništiti 1990). Pa koga je bilo briga za knjige, kad se ljude uništavalo više negoli i knjige.

Ovu moju primjedbu o *Enciklopediji* čuo je neki doušnik (bilo ih je dakle i u našem Seminaru), prijavio me i o meni su raspravljali na partijskom sastanku. Srećom bio je tamo moj dobri kolega Duje Jelovina, kninski Hrvat, kasniji vrijedni radnik na starohrvatskoj arheologiji, čija je riječ imala težinu, koji me tamo obranio da sam samo rekao istinu. On mi je nakon nekoliko godina to osobno ispričao. Da on nije bio tamo možda bih bio izbačen iz studija ili čak upućen na Goli otok gdje su slali i za manje stvari, zato sam mu trajno zahvalan.

Netko će možda primijetiti čemu ovo pišem u sjećanjima na našeg Antu. Mi smo, međutim, sve to proživljavali i dijelili, i dok kako ovo pišem te brojne pojedinosti jednog sumornog i za nas mučnog vremena samo mi naviru u sjećanju, jer je sve to trajno obilježilo naše živote. Trebalo bi možda napisati cjelovita sjećanja, kada bi bilo energije i zdravlja, a s tim je u mojim godinama sve teže. Jednom sam upitao svog profesora Novaka: "Profesore, kada ćete Vi napisati memoare?!"- Odgovorio je: "Ja nikada, jer ono što bih želio napisati ne mogu, a ono drugo me ne zanima!" A da ih je napisao, to bi bilo za čitanje, jer je u našim razgovorima često znao ispričati raznolike zgode iz svog radinog i dugog života u kojem je susretao važne i vodeće ljude svoga vremena.

Nakon prof. Hoffillera došao nam je prof. Branimir Gabričević, i to s mjesta otpravnika poslova pri Vatikanu (bio je dakle čovjek iz sustava od povjerenja). To se u njega nije primjećivalo, jer je bio visokoobrazovani intelektualac širokih pogleda, koji je kao mladi student iz siromašne dalmatinske obitelji vjerovao u neko pravednije društvo. Široko poznavanje antike i prolaznost svih sustava dalo mu je dovoljno skepse za vlastitu toleriranu distancu. Bio je ljubitelj mora i ribolova, rado je igrao na briškulu što nam je bilo simpatično. Napustio je Rim kad je Tito ugrozio odnose s Vatikanom montiranim procesom A. Stepincu s političkom pozadinom i 14 godina dosuđene mu robije ni krivom ni dužnom. Pio XII. mu je dodijelio kardinalski red, misleći da će mu olakšati robiju, ali ništa od toga. Međunarodni pritisak je to učinio da su mu nakon Lepoglave odredili zatočeništvo u Krašiću, gdje je i preminuo 1969., a navodno su ga polako trovali. Bile su to boljševičke metode uklanjanja svih ovakvih ljudi u istočnoj Europi da bi se onemogućila Crkva i njezino djelovanje nad kojim nije bilo potpune kontrole. Poznato je da su komunisti u valu svog poslijeratnog nasilja, a i kasnije, poubijali najčešće bez suđenja u Hrvatskoj i BiH 642

svećenika. Posebno su na zubu imali franjevce kao nositelje hrvatske duhovnosti. Veliki su broj pobacali u Neretvu da ih se nikada ne nađe, a po našim otocima su ih bacali u more vezane kamenjem (Badija – otok Korčula i dr.). Dok ovo pišem (konac veljače 2013.) sredstva priopćavanja javljaju o novonadaenoj masovnoj grobnici s 200 strijeljanih mladih hrvatskih i njemačkih mornara i vojnika koje su u ljeto 1945. iz Trsta doveli na nenastanjeni otočić Jakljan kraj Dubrovnika i tu ih poubijali metkom u glavu. Poznata je činjenica kako su partizani u Trstu pohvatali pitomce pomorske akademije u Zagrebu koji su ovdje pobjegli nadajući se spasu. Bili su to mladići na pragu života i završili su u masovnoj grobnici na Jakljanu o kojoj se šaputalo a otvorena je eto nakon 60 godina. Među njima je, vjerojatno, i moj Hvaranin Antun Karković, krasan mladić, jedinac u majke, kojeg sam poznao kao dječak, koja ga nikada nije dočekala ni prežalila. To su tragične i tužne sudbine tisuća nevinih pojedinaca, stradalih u jednom ludom vremenu i snovima o boljševičkoj utopiji.

Prof. Gabričević svježe stigao iz Rima nosio je elegantna talijanska odijela i diplomatski šesir *homburg*, pa je za nas u onovremenoj oskudici i nestašici svega izgledao kao da je došao iz nekog drugog svijeta. Bio je vrstan predavač i kozer pa smo njegova predavanja rado slušali, jer je dobro upoznao rimsku antiku na pravom mjestu što se osjećalo na njegovim kolegijima. Doktorirao je s temom o mitraizmu u rimskoj Dalmaciji, te je 1954. otišao u Split za ravnatelja Arheološkog muzeja. Nakon njega iz Splita je došao Duje Rendić Miočević, koji je bio ravnatelj istog Muzeja. Već tada kao priznati i poznati izučavatelj ilirskih studija izabran je za izvanrednog profesora antičke arheologije, epigrafije i numizmatike. Reorganizirao je studij i dao mu oblik i raspored što ga više-manje i danas ima. Svojim višegodišnjim pedagoškim i znanstvenim radom ostavio je trajan pečat u našoj struci i znanosti. Postao sam njegov asistent 1958. i tu ga naslijedio sve do svoje mirovine 2000. godine.

Prehistoriju nam je predavao prof. Josip Korošec iz Ljubljane, koji je u to vrijeme istraživao neolitičku Danilsku kulturu, blizu istoimenog sela istočno od Šibenika, s lijepom obojenom keramikom i posebnim posudama ritonima, čiji je uzor u istovjetnim posudama u Grčkoj Tesaliji. Lokalitet je otkrio prof. Rendić Miočević 1951. kada je istraživao ilirsko-rimski Rider, njegove natpise i topografiju. Korošec je bio priznati stručnjak, strog i pomalo nepristupačan, dobro je pisao i šteta da je rano preminuo. Predavanja su mu bila pomalo suhoparna, vjerojatno mu je kao Slovencu bilo složenije predavati na hrvatskom.

Prehistoriju starijih razdoblja nam je predavao prof. Vladimir Mirosavljević, suradnik prof. G. Novaka i vrsni terenski istraživač. Otkrio je rane neolitičke kulture i elemente paleolitika na Cresu i proučavao gradinske sustave duž obale i na otocima. Bio je dobar čovjek i gospodin u najboljem značenju te riječi.

Staru hrvatsku povijest predavao nam je prof. Miho Barada, vrstan znanstvenik i zaslužni istraživač naše starije narodne povijesti. Svi smo rado išli na njegova predavanja, bio je dobar čovjek i pedagog, uvijek spreman pomoći nama mladima. Dio naše kasnije povijesti, koju smo također slušali, predavao nam je prof. Jaroslav Šidak, podrijetlom Čeh, pedantan i opsežan, mjerio je svoje riječi.

Starohrvatsku i srednjovjekovnu arheologiju predavao nam je prof. Zdenko Vinski, bečki student i vrstan poznavatelj svoje struke, te europski priznati stručnjak ranog srednjeg vijeka. Izvorni potomak stare zagrebačke obitelji židovskog podrijetla volio je svoju Hrvatsku i njezinu prošlost svim srcem. Dobro pamtim naše razgovore u vrijeme jugo-velikosrpske agresije 1990.-95., kada je pisao brojna pisma svojim europskim kolegama, tumačeći i braneći naše interese jer mnogima nije bilo jasno o čemu se radi zbog stalne srpske propagande laži protiv Hrvata i Hrvatske, koja je prodavana Europi i svijetu desetljećima. A divljaci su nam razarali naše najsvetije spomenike i ubijali nas gdje god su mogli, dok je službena Europa, tj. njezin dobar dio to gledao i dopuštao. To uostalom čine i danas s brojnim diktatorima i državnim zločincima i ubojicama širom svijeta. I ja sam tako pisao nekim svojim kolegama i bio puno puta razočaran. Spomenut ću Johna Wilkesa, kojem smo kao mladom čovjeku otvorili sva vrata i koji je na našim spomenicima gradio karijeru. Po želji prof. G. Novaka kojeg su uputili iz Engleske, vodio sam ga osobno po našim ustanovama, pomagao mu i ugostio ga u svom domu te smo postali dobre kolege. Kada sam ga zamolio da reagira i protestira u engleskoj javnosti na barbarska razaranja i zločine što nam ih čine naša istočna *braća* – uopće nije reagirao! Otada sam prekinuo sve veze s njim. To su stara *kramarska posla*, kako ih je već Napoleon definirao a mi smo ih tragično osjetili više puta tijekom naše povijesti. Poznat je njihov general A. T. Harris koji je organizirao sustavno razaranje njemačkih gradova i civila. Pred kraj rata u proljeće 1945. spalio je njemačku Firenzu – Dresden i 60000 njegovih stanovnika a grad nije bio vojno uporište. Kod nas su razorili Zadar i bombardirali ga 78 puta, pa Split, Senj, Zagreb i druge gradove. U Kaštelima su razorili crkvu punu ljudi i poubijali njih stotinu. Po tome se nisu nimalo razlikovali od Nijemaca. Neka od tih bombardiranja, kako danas znamo,

naručivao je od Engleza Josip Broz. U tragičnim vremenima uvijek iskrsnu i moćni službeni zločinci.

Godine 1954. za asistenta prehistorijske arheologije došao je Stojan Dimitrijević (1928.-1981.) prerano preminuli zaslužni arheolog i istraživač.

Grčki jezik predavao nam je profesor Milivoj Sironić, a latinski Vladimir Gortan s asistentom Vladimirom Vratovićem. Bila su to važna i nužna predavanja za naše upoznavanje i bolje razumijevanje antike kao temelja Europe. Sva ova predavanja tražila su veliki dio našeg vremena, ali tko ih je pažljivo slušao lakše je polagao ispite. Živjeli smo dakle u jednoj kako – tako smirenoj akademskoj zajednici s profesorima i kolegama koji su nam davali svoje znanje i naklonost. Taj bi akademski mir u vrijeme našega studija ipak često narušila posvemašnja ideološka kontrola svih zbivanja tih godina. To su bili kritički ideološki mitinzi u dvorani X na drugom katu, na kojima su glavnu riječ vodili crnogorski i drugi skojevci (SKOJ), kad bi oni progovorili mi Hrvati smo bili *kuš*, jer su nas većinom smatrali nepouzdanima. Oni su dobili dobre stipendije i došli u Zagreb soliti nam pamet svojom partizanštinom, jer smo tada bili ideološki zaostali, nacionalistički *ustaški* Hrvati. Moram, međutim, reći da je i među njima bilo naših prijatelja pripadnika crnogorskih *zeleniša*, koji su kao i mi željeli svoju slobodnu Crnu Goru, čiju su nezavisnost Srbijanci ugušili 1918., ponegdje i u krvi i vatri, kao uostalom i u nas. Ovi skojevci su pak bili veoma nasilni i bezobzirni, jer su se smatrali ideološki čuvari na našem Fakultetu koji je s komunističke točke gledišta bio uvijek opasan javni red, pa je naših studenata uvijek bilo po robijašnicama, a i na Golom otoku. Najgori zločin bio je hrvatski patriotizam, koji je za komuniste bio uvijek nacionalizam i šovinizam, sve do danas, a onda su Crnogorci i domaći skojevci nastupali s premlaćivanjem ako je neki pojedinac to slučajno pokazao. Ovo pišem zato jer je tako bilo i jer smo i Ante i ja živjeli, studirali i trpjeli to na svoj način u ozračju straha i nasilja, kada su pojedinci nestajali preko noći. Mladi kolege koji će ovo možda čitati moraju to znati, jer se ovo odvratno vrijeme naše nedavne prošlosti i danas ponekad glorificira i prešućuje. SKOJ je inače bio kratica za Savez komunističke omladine Jugoslavije, koji je bio jedan od poznatih *čuvara revolucije*. Oni kojima je prijetio čitali su to kao *savez koza, ovaca i jaraca*, jer je naš narod uvijek imao smisla i za crni humor. Da se razumijemo, i ja sam u svome dječastvu 1943. s 14 godina raznosio partizanske letke i strepio pred talijanskim vojnicima i fašistima, ali to sam činio kao mladi patriot u prilog otporu protiv ovih okupatorskih nasilnika, koji su nas ubijali skupa s četnicima koje su naoružavali da to bolje rade,

posebno u Kninu i drugdje. Palili su naša naselja i ubijali nevine ljude. U mene na Hvaru su u svojoj kaznenoj ekspediciji u kolovozu 1943. spalili cvatuća sela u sredini otoka, otvorili sve bačve pa je vino teklo potocima, i pljačkali što su stigli. U Starom Gradu su spalili školu u lijepoj kamenoj zgradi, koju su naši narodnjaci sagradili u 19. stoljeću na ustuk italofilskim autonomašima, a oni su to znali i uništili je, *kulturni* barbari s Apenina. Palili su i po otoku Braču i drugdje. Radio sam na svoj način u otporu spram njih, a ne zato da bi boljševici na slobodnim izborima 1945. preuzeli vlast kao dio sustava i svijeta, kojem nikada nismo pripadali. Spomenut ću ovdje i žalostan slučaj književnika Antuna Šoljana, koji je ni kriv ni dužan bio žrtva skojevskog premlaćivanja. Bio je čini mi se pred maturom, kako je izrastao, za nj nije bilo cipela u općoj nestašici onog vremena kada je sve bilo ograničeno *točkicama*, koje su bile dijeljene prema kategorizaciji stanovništva. Majka, da ga kako – tako obuče pronašla mu je cipele pokojnog oca, koje su imale boju bijele i žute kože po modi predratnog vremena, i on ih je nosio. Onda je naišao na skupinu ovih premlaćivača, koji su to vidjeli kao zapadno buržujsko paradiranje i pretukli ga. Zapadni buržujski utjecaji, kako se to tada nazivalo, bilo je sve što je odstupalo od ideoloških predrasuda ovih *pravovjernih skojevaca*. To su npr. bile tzv. *tarzan frizure*, kosa ostavljena rasti i zabačena natrag ravno podšišana, što je bila mladenačka moda onog vremena kao i uske hlače s visokom prevojnicom na dnu nogavice, a cipele su imale visoku petu. Za neke su to sve bili nepoželjni zapadni buržujski utjecaji, koje se moralo sprječavati, a kazna je najčešće bila premlaćivanje. Bilo je zabranjeno sviranje i slušanje američkog jazz-a i drugih stvari. To je danas teško shvatiti, ali u ono vrijeme moglo je izazvati osobnu opasnost, jer smo živjeli u praktičnom boljševizmu. Nešto je bolja situacija nastala nakon raskida sa Staljinom 1948., ali i dalje je vrijedila izrazita nesklonost prema zapadnim utjecajima u svim oblicima. Dovoljno je prelistati novinske komplete iz onih godina u kojima se sačuvala ta zadrtnost i uskogrudnost, da ne govorimo o trajnoj marksističkoj ofenzivi protiv narodnih čuvstava i intimnih religijskih tradicija i običaja. U tom taboru Božić nisu slavili Rusi, Bugari i mi, u Jugoslaviji. Bili smo dakle u lijepom društvu.

Što se tiče putovanja u inozemstvo, granice su se malo otvorile tek krajem pedesetih godina za kolektivna putovanja sa zajedničkom putovnicom, koju je Udba prethodno dobro provjerila, tj ako je pojedinac imao neku mrlju bio je brisan. Zbog kritičnog gospodarskog stanja u zemlji i opće nestašice koja je zavladała propašću kolektivizacije poljoprivrede i prisilna otkupa od seljaka, Broz je sklopio 1952. ugovor s Grčkom i time se

posredno naslonio na zapadni obrambeni sustav NATO. U Americi je 1948. stvoren plan vrhunskog stratega i tada ministra vanjskih poslova Georga Marshalla, kojim je Amerika europskim zemljama dodijelila milijarde dolara na obnovu. Bile su i nama ponuđene, ali smo mi kao član sovjetskog bloka to morali odbiti i *čuvati* svoju nestašicu. Stvari su se promijenile, nakon ugovora s Grčkom, te je počela stizati američka pomoć u hrani, njihovo brašno, mlijeko i jaja u prahu (koja smo prozvali *Trumanova jaja*), zatim neki sir žute boje s okusom gume za žvakanje. Zašto ovo spominjem, jer smo mi studenti, poput Ante i mene, ovisili o studentskoj menzi i bili više-manje poluishranjeni. Najčešće smo jeli puru od kukuruza, a u košarici je bio kukuruzni kruh, pa smo bili sretni kada je bilo graha s komadićem slanine. Od ovih menzaških dana imam trajnu averziju prema svemu što je od kukuruza. Ali američka prehrambena pomoć podigla je i kvalitetu naše ishrane, kao što su odahnuli i ostali građani.

S druge strane stizale su goleme količine dolara u vojnoj pomoći, koju je jugo-vojska izdašno trošila i pretvarala se u militarističkog čimbenika u ovom dijelu Europe. Prema nekim procjenama do pada Jugoslavije JNA je dobila oko 78 milijardi američkih dolara. Ova enormna svota novaca utrošena je za oružje i brojne podzemne utvrde širom zemlje u kojoj su bušili čitave planine za skloništa i atomsku obranu, te podzemne aerodrome kao onaj kod Žuljeva, južno od Bihaća. Čitav otok Vis su izbušili. Mogli smo izgraditi sve moguće autoceste, pa i Zagreb – Split, ali su srpski i naši jugo-generalni to sprječavali da *Rusi ne bi brzo stigli na Jadran*. Čitava je naša strategija bila, međutim, trajno usmjerena spram Zapada, jer je Brozu Rusija uvijek bila bliža, ali Americi je bilo važno da smo izvan ruskog bloka kao primjer drugim istočnim zemljama. Hrvatska je bila prekrivena vojničkim kasarnama u funkciji velikosrpske kontrole. U Zadru ih je npr. bilo 7, u Gospiću 4, da ne spominjemo Zagreb, Pulu, Split, Kotor i druga brojna uporišta. I ovo bilježim zato, jer smo mi u tome ozračju živjeli i morali sve to podnositi, a budući nepartijci trajno građani drugog reda. Arheologija je u dobrom dijelu našeg socijalističkog eksperimenta bila uspavana znanost sa sredstvima na kapaljku, naime, pojedini su nas polupismeni šefovi često smatrali neprijateljima napretka jer otežavamo izgradnju. Poznat je primjer splitskog komesara Ante Jurjevića Baje, koji je za starohrvatske spomenike što ih je S. Gunjača godinama čuvao u baraci na zapadnoj splitskoj obali i tražio im smještaj rekao: "Što će vam ti stari bovani (kamanje), bacite ih u more! Gunjača i hrvatska arheologija, dobili su muzej tek nakon zaleđenog *Hrvatskog proljeća* 1971., jer su neki političari vidjeli da su pretjerali i u općoj apatiji i poniženju

hrvatskog naroda poklonili mu kao utjehu ovaj Muzej. Tada su osnovali i Institut za hrvatsku povijest što je prije toga bilo nezamislivo. Spomenimo i to da je dotični Baja izravno odgovoran za strijeljanje 55 uglednih dubrovačkih građana, intelektualaca i svećenika 1944., bacanih u jamu na Daksi nakon *oslobođenja* Dubrovnika u listopadu te godine. Taj se teret nastavio i dalje u svim naseljima u ostvarenje ideološke, političke i policijske kontrole. Dubrovnik je zauzela 29. hercegovačka divizija, koju su činili uglavnom istočno-hercegovački četnici, koji su svoje kokarde samo zamijenili petokrakama. Možemo misliti kako su se uljudeni Dubrovčani osjećali pred ovim šumskim došljacima koji su im uvijek prijeli.

Što se tiče arheologije neki su se pomaci događali šezdesetih godina kada su oživjele neke stare publikacije. Bilo je trajno moljakanje sredstava i stoga neredovito. Savezni su časopisi bili privilegirani. Neki naši ministri su bili poznati po vraćanju neutrošenog novca u saveznu kasu u čemu se isticala ministrica kulture Anka Berus. Po svojoj jugorigidnosti bio je poznat Miloš Žanko, istaknuti antihrvat, kojeg se čak i hrvatski Centralni komitet partije morao odreći. Ali takvih koji su mračili i terorizirali bilo je na svim razinama. Rusofilski ideološki nadzornik bio je Radovan Zogović koji je svoje aparatčike imao i u Hrvatskoj (Zdenko Štambuk i drugi). Čak je i Cvito Fisković, pripadnik NOP-a, doživio Zogovićev napad zbog nekog članka u zagrebačkoj *Republici*. Nitko nije bio siguran pred ideološkom monolitnošću jugopartije. Častan čovjek i vrijedan znanstvenik dr. Mirko Šeper, koji je za vrijeme rata prihvatio vođenje Muzeja u Zagrebu i bio izvanredni profesor arheologije, nekim je slučajem izbjegao strijeljanje, ali su ga strpali na robiju od 1945. do 1947. Kada je izašao, bio je bez sredstava, i na rubu egzistencije. Krleža mu se smilovao i uposlio ga kao vrijednog stručnjaka u Leksikografskom zavodu 1952. Od svega preživjeloga iznenada je preminuo 1970. u 59. godini života. Njegove smo vrijedne rasprave koristili za učenje. Čitava je generacija vodećih hrvatskih intelektualaca bila pogubljena i trajno šikanirana, što i danas osjećamo. Naš veliki pjesnik Tin Ujević bio je od partijskih ideoloških književnih šefova proskribiran čitavo desetljeće i životario bez sredstava, samo zato što je tijekom rata živio u Zagrebu i objavio poneku pjesmu. Prof. Novak mi je jednom ispričao da je i njega OZNA nadzirala, iako je bio pristaša njihova pokreta, jer je 1944. za svoje vrijedno djelo *Prošlost Dalmacije* dobio državnu nagradu dr. Ante Pavelića, što je bilo dovoljno da bude ideološki sumnjiv. To su mu doduše poslije zaboravili jer su ipak trebali neke ljude koji su znali svoj posao. Ante i ja smo bili njegovi studenti i dobro smo ga poznavali; on je bio čovjek koji je

hrvatski djelovao i razmišljao u što smo se uvjerali na raznim terenima s njime (a biti s njime na terenu kada se čovjek zbliži, bilo je nezaboravno iskustvo). Čovjek koji je napisao najopsežniju povijest Splita, pa starog Epidura – Dubrovnika, Hvara, Visa, Zadra, Šibenika i stotine drugih rasprava, ne bi to učinio da nije volio svoju Hrvatsku domovinu o čijoj je povijesti ispisao tisuće stranica. Kao i naš Ante bio je veliki radnik i dobar čovjek, koji je mnogima pomogao.

Bit ću opet malo osoban i spomenuti svoj slučaj. Bio sam 1957. u ratnoj mornarici u Herceg Novom punom vojske i oficira. Riječ časnik bila je proskribirana hrvatska riječ i zbog nje su četnici ubili u Pakracu 1990. plemenitog čovjeka dr. Šretera, kojem ni do danas nismo doznali za grob. Bio je objavljen natječaj za asistenta u našem Odsjeku za arheologiju, iako u vojsci, uz pomoć brata nekako sam sakupio dokumente i poslali smo ih u Zagreb. Onda mi brat telefonira u ožujku te godine, da me *dobri* kolega optužio da sam ja organizirani klerikalac što nisam nikad bio, ali ni svoje kršćanstvo nisam nikada skrivao. E, sada iz kasarne se ne mogu braniti, a neki su prenijeli tu optužbu prof. Novaku da ja idem u crkvu (što je onda bilo opasno po javni red i za moj posao na Fakultetu). Moj je profesor bio i duhovit čovjek i odgovorio im: *Pa on ide u crkvu gledati lijepe djevojke* i tako spustio optužbu u neke druge okvire. Tako sam je i pored ovih insinucija bio izabran za asistenta i nastupio na dužnost u travnju 1958.

Ante je nakon vojske vodio muzej u Pazinu gdje je u dvogodišnjem razdoblju (1956.-58.) razradio temelje njegove djelatnosti. U rodni se Senj vratio 1960. i uključio u stvaranje Muzeja. Imao je sreću da je dobio razumijevanje pametnih ljudi u vodstvu grada, koji su prihvatili njegovu inicijativu i dali mu podršku. Senj je još uvijek bio u ruševinama, što koliko god čudno zvučalo arheolozima odgovara, jer im daje mogućnost istraživanja ispod ruševina, što inače ne bi nikad mogli. Ante se patriotskim žarom dao na veliki pothvat organiziranja i stvaranja Muzeja obnavljajući porušenu palaču Vukasović uz istraživanje i drugih predjela. Do njegovih istraživanja imali smo neke Brunšmidove zabilježbe, zaštitni iskop J. Klemenca pod Lopicom na Šteli 1929. što ga je objavio u publikaciji *Senj* u izdanju JAZU (HAZU) 1940., zatim spomenuto izvješće I. Degmedžić, članak B. Gabričevića o Liberovom natpisu iz 1956. (*Archeologica Jugoslavica*, 2, 1956.), i to je više-manje sve.

Svoje znanje i poduzetnost Ante je ubrzo pokazao i u svojim terenskim istraživanjima i obilascima šireg senjskog područja. Napisao je više desetaka opsežnih izvještaja ovih svojih radova. To su za nas dragocjeni tekstovi s mnoštvom korisnih podataka za arheologe i povjesničare (na 20-40 stranica). S

moje strane preporučio bih da senjski Muzej objavi te tekstove u jednoj knjizi i tako omogući stručnjacima njihovo korištenje s jednog mjesta. Ante je uvelike proširio naše poznavanje senjske prošlosti od prapovijesti do naših dana. Malo koji hrvatski grad ima ovakvu riznicu podataka što ih je ovaj zaslužni stručnjak sabirao. On je pomaknuo početke senjske povijesti na više od dvije tisuće godina prije Krista. Otkrio je gradinu Kuk, istočno od grada kao davnog prethodnika kasnijeg naselja uz more, kako to nalazimo i u drugim našim mjestima duž obale i na otocima. Taj su tip naselja donijeli u naše krajeve i drugdje Indoeupljani, koji su ovdje stigli u zadnjoj trećini trećeg tisućljeća pr. Kr. po našim današnjim spoznajama. Nas koji smo pratili njegov rad Ante je trajno impresionirao svojim rezultatima i širinom tema i pitanja na kojima je radio. Netko je dobro napisao da je ostvario djelo za koje bi mnogi trebali i tri života. Svome je gradu podario Muzej u lijepoj palači, čiju je obnovu brižno nadgledao i vodio zanosom čovjeka koji je volio svoj grad i svoju Hrvatsku domovinu, kojima je posvetio godine svoga življenja. Muzej je dobrim dijelom i sam ispunio svojim radom i nalazima svojih istraživanja.

Drugu veliku zaslugu učinio je velikim pothvatom organizacije, konzervacije i obnove legendarne i jedinstvene senjske i hrvatske utvrde Nehaj (čemu je posvetio deset godina od 1964. do 1974.), te osigurao njezino trajanje za barem slijedećih 150 godina.

Još jedno kapitalno ostvarenje je njegovo: pokretanje izdavanja *Senjskog zbornika* od 1965. godine, publikacije kakvu nemaju ni mnogi veći gradovi. Taj je zbornik enciklopedijska riznica podataka za Senj i čitavu hrvatsku znanost i kulturu. I druge su brojne inicijative i postignuća našeg nezaboravnog kolege i prijatelja o kojem će i drugi govoriti i pisati. Često sam ga pitao odakle mu tolika energija, odgovorio bi sa smiješkom: *Eto trudim se nešto napraviti!* A to nešto je gotovo nepojmljivo i iz naše današnje perspektive. Prirodno je da je u svom poslu imao i raznih poteškoća i zapreka za koje znamo svi mi koji smo radili pored njega. Nije se, međutim, tužio već je okupljao ljude oko sebe i molio za suradnju. U njegovu su *Zborniku* surađivali mnogi vodeći stručnjaci svog posla. Ovo intenzivno življenje učinilo je da nas je, nažalost, napustio prerano i ostavio trajnu tugu u svima nama njegovim prijateljima i kolegama koji smo pored njega živjeli i radili, jer je mogao još toliko toga učiniti.

Bilo bi lijepo, kada bi Muzej o ovoj obljetnici ili nekom drugom prilikom, postavio kamenu ploču s natpisom Anti u spomen. Zaslužio je da današnji ljudi znaju za tolika postignuća ovog dobrog čovjeka. Bila mi je čast i privilegija biti njegov prijatelj i kolega. Ovaj moj tekst možda i nije onoliko

prigodan koliko bi trebalo, ali sam se prisjetio mnogih stvari iz naših studentskih dana i kasnije, a želio sam orisati i ozračje u kojem smo živjeli često s puno tjeskoba u našem razvitku, što je obilježilo naše življenje. Sve što sam napisao zajednički smo proživljavali i dijelili, sve je istinito, i to sam želio reći na ovaj način u spomen mome i našem učenom i velikom senjskom i hrvatskom enciklopedisti koji je prije svega bio dobar čovjek i vjeran prijatelj.

Dragi Ante, hvala Ti za svu Tvoju ljudsku plemenitost i veliko Djelo, kojim si trajno zadužio našu voljenu Hrvatsku domovinu i sve nas koji smo Ti bili bliski. Bog Ti podario vječni mir koji si potpuno zaslužio na Tvome putu do zvijezda. *Sic itur ad astra!*

U Zagrebu na Veliki četvrtak, 28. ožujka 2013.

Literatura

Marin ZANINOVIĆ, Antička arheologija u Hrvatskoj, *Opvscvla archeologica*, 11-12, Zagreb, 1987, 1-71.

Marin ZANINOVIĆ, Stoljeće nastave arheologije u Hrvatskoj, *Opvscvla archeologica*, 17, Zagreb, 1993, 15-25.

THE ARCHAEOLOGIST ANTE GLAVIČIĆ – MY DEAR FRIEND AND COLLEAGUE

A small remembrance of togetherness in one complex time

Summary

This text is a personal memory of one dear man and colleague, whose precious friendship I enjoyed the whole of our personal and professional activity, from student days to his premature departure. We lived in turbulent times and we had to endure many things. For us, historians, it was clear that all times were turbulent, but our period was particular with so many wars, revolutions and dictators of all kinds, which we witnessed and which we personally suffered and endured. Some of this I wanted to stress as a friend, with Ante, with whom I spent so many years. I am grateful to him for everything that he gave as a great man and friend on our mutual journey, which he prematurely, but nevertheless in his own way successfully completed. This volume of the *Senj Almanac* is also proof of this, a journal which he started, as well as the many individuals who have dedicated their texts to him. And my humble lines are only a fraction of so many memories of the self-denying and great man, to whom his beloved Homeland is so indebted, its science and culture. I thank him for everything!

Keywords: Ante Glavičić, Senj, archaeologist, professor, Zagreb, Faculty of Philosophy